

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ КАЗНАЧЕЙСТВА

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу групи 411
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Косташ Марія-Аделіна Іванівна _____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Сокровольська Наталія Ярославівна _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ травня 2024 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Косташ М-А. І. Управління фінансовими ресурсами через систему казначейства. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

У кваліфікаційній роботі розглянуто теорію та практику сучасного управління фінансовими ресурсами через систему казначейства. Акцентовано увагу на особливостях здійснення казначейського контролю та складність його структури й управління фінансовими ресурсами в системі казначейства. Виявлено основні проблеми в управлінні бюджетними ресурсами та функціонування казначейської системи, особливо в умовах війни. У роботі проаналізовано залишок коштів на єдиному казначейському рахунку. Предметом дослідження є управління фінансовими ресурсами в системі державного казначейства. Підтверджено особливий характер та необхідність здійснення казначейського контролю, складність його структури та управління фінансовими ресурсами в системі державного казначейства. Виділено високу оборотність фінансових ресурсів в системі державного казначейства.

Ключові слова: казначейство, управління фінансовими ресурсами в системі казначейства, система казначейства, касове виконання бюджету, єдиний казначейський рахунок, казначейське обслуговування бюджету, залишки коштів на єдиному казначейському рахунку.

ANNOTATION

Kostash M-A. I. Management of financial resources through the treasury system. – Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The qualification paper examines the theory and practice of modern management of financial resources through the treasury system. Attention is focused on the peculiarities of treasury control and the complexity of its structure and management of financial resources in the treasury system. The main problems in the management of budgetary resources and the functioning of the treasury system, especially in the conditions of war, have been identified. The work analyzed the balance of funds on a single treasury account. The subject of the study is the management of financial resources in the state treasury system. The special nature and necessity of treasury control, the complexity of its structure and the management of financial resources in the system of the state treasury have been confirmed. The high turnover of financial resources in the state treasury system is highlighted.

Key words: treasury, management of financial resources in the treasury system, treasury system, cash execution of the budget, single treasury account, treasury service of the budget, balances of funds on the single treasury account.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

М-А. І.Косташ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО - МЕТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ	
ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ У СИСТЕМІ КАЗНАЧЕЙСТВА.....	6
1.1 Суть та структура фінансових ресурсів у системі казначейства	6
1.2. Особливості управління фінансовими ресурсами в системі казначейства	11
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЧЕРЕЗ	
СИСТЕМУ КАЗНАЧЕЙСТВА.....	18
2.1. Аналіз касового виконання Державного бюджету України	18
2.2. Аналіз контрольних повноважень органів ДКСУ в управлінні фінансовими ресурсами.....	23
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ	
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ	
КАЗНАЧЕЙСТВА	35
3.1.Удосконалення управління ліквідністю ЄКР.....	35
3.2. Проблеми управління касовим обслуговуванням коштів в умовах невизначеності	44
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53

ВСТУП

Військові дії суттєво вплинули на процес казначейського обслуговування бюджетних та коштів розпорядників, що потребує спеціального режиму виконання завдань Казначейством та його органами в умовах воєнного стану на окремих територіях. Однак залишається актуальним питання забезпечення ефективності механізму казначейського обслуговування бюджетних коштів у системі управління державними фінансами в умовах викликів та загроз.

Фінансові ресурси є необхідною складовою фінансової системи держави. Ефективне управління цими ресурсами в рамках казначейства визначає економічне зростання країни, благополуччя населення та стабільність всієї фінансової системи.

Наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, зокрема Ватаманюк-Зелінської У., Винниченка Н., Голинського Ю., Мельничука Н.Ю., Золлер-Вінклер М., Чуркіної І., Форкун І. та інших, присвячені дослідженню теоретико-методичних засад казначейського обслуговування бюджетних коштів та управлінню ними.

Метою даного дослідження є покращення механізму мобілізації та ефективного використання бюджетних фінансових ресурсів в рамках системи Державної казначейської служби України.

Основними завданнями дослідження є наступні:

- 1) дослідити економічну природу та компоненти структури бюджетних фінансових ресурсів;
- 2) аналізувати процес мобілізації ресурсів та стратегії їх використання в рамках бюджетної фінансової системи;
- 3) здійснити оглядовий аналіз функціонування та ефективності роботи Державної казначейської служби України;
- 4) визначити концептуальні основи управління бюджетними коштами в

рамках системи Казначейства України;

5) здійснити аналітичну оцінку казначейського виконання бюджетів України у 2021–2023 роках;

6) дослідити динаміку залишків коштів на єдиному казначейському рахунку;

7) розробити прогноз залишків коштів на єдиному казначейському рахунку на 2024 рік;

8) провести аналіз фінансування цільових програм, спрямованих на запобігання надзвичайних ситуацій та зменшення можливих матеріальних втрат;

9) визначити напрями удосконалення механізму казначейського обслуговування бюджетних коштів у системі управління державними фінансами.

Об'єктом дослідження є процеси управління фінансовими ресурсами в рамках системи Казначейства України.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти організації казначейського обслуговування бюджетних коштів у системі управління державними фінансами.

Для досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань використовувалися наступні методи:

1) методи аналізу та систематизації наукових даних та положень законодавчих і нормативних документів;

2) метод синтезу теоретичних та емпіричних даних для дослідження проблем і тенденцій державної політики казначейського обслуговування бюджетних коштів;

3) статистичний метод при оцінюванні динаміки, структури та результативності казначейського обслуговування бюджетних коштів;

4) методи абстрагування, формалізації, узагальнення для розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму казначейського обслуговування бюджетних коштів в системі управління державними фінансами та за умов розвитку інформаційних технологій;

5) графічний метод при наочному відображенні результатів

дослідження.

Інформаційну основу дослідження складають законодавчі, нормативно-правові та інструктивно-методичні документи України з питань організації казначейського обслуговування бюджетних коштів, а також аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків. Публічна інформація, надана Державною казначейською службою України та Міністерством фінансів України на їхніх веб-сайтах, також є важливим джерелом даних для дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробці шляхів вдосконалення механізму мобілізації та ефективного використання бюджетних фінансових ресурсів в системі казначейства. Це допомагає вирішити актуальне наукове завдання, пов'язане з обґрунтуванням теоретичних положень і напрямків удосконалення казначейського механізму обслуговування бюджетних коштів в системі управління державними фінансами.

Практичне значення отриманих результатів полягає у їх можливому використанні в реальній роботі Державної казначейської служби України (ДКСУ).

Структура кваліфікаційної роботи включає вступ, три розділи, висновки та пропозиції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО - МЕТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ У СИСТЕМІ КАЗНАЧЕЙСТВА

1.1. Суть та структура фінансових ресурсів у системі казначейства

У контексті історичного розвитку будь-якої держави передбачається існування визначеної частини фінансових ресурсів, які перебувають під її управлінням та розпорядженням. Достатність фінансових ресурсів є основою для забезпечення рівня матеріального добробуту населення, задоволення потреб соціальної інфраструктури, ефективного функціонування державного управління та забезпечення фінансового зростання держави в цілому.

Однак поняття "фінансові ресурси" не має чіткого визначення. Питання щодо визначення сутності цих ресурсів є предметом дискусії, і вчені тлумачать їх по-різному.

Згідно з Мельничук Н., фінансові ресурси держави визначаються як грошові накопичення та доходи, що формуються у процесі розподілу та перерозподілу ВВП і зберігаються у відповідних фондах для забезпечення безперервного розширеного відтворення та вирішення суспільних потреб [16, 21].

Згідно з Т. Г. Савченком, фінансові ресурси держави визначаються як грошові накопичення та грошові фонди, що формуються підприємствами, об'єднаннями, організаціями та державою в процесі розподілу та перерозподілу суспільного продукту і національного доходу [26].

За словами С.М. Юрій: «фінансові ресурси держави є цілісною системою суспільних відносин, які пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів з метою виконання завдань і функцій держави» [31, 196].

Поняття "грошові засоби" є ширшим за поняття "фінансові ресурси", проте фінансові ресурси завжди мають грошову форму: «Грошові засоби перетворюються в фінансові ресурси, коли вони концентруються у відповідних фондах з визначеним порядком створення та використання. Невід'ємною характеристикою фінансових ресурсів є те, що вони, на відміну від грошових коштів, виражають не лише зміну форми вартості, але і фінансовий результат процесу відтворення» [15, 40].

Визначення "фінансові ресурси держави" охоплює ті фінансові ресурси, які перебувають у розпорядженні органів державного управління. Отже, до ресурсів, що перебувають у розпорядженні держави, відносяться:

- 1) Державний бюджет;
- 2) ресурси різних централізованих та децентралізованих фондів;
- 3) Фінансові ресурси державних фінансових інститутів, таких як національний банк, державні кредитні установи тощо.

У державі також існують ресурси, які перебувають поза її власністю. Це включає фінансові ресурси підприємств, установ і організацій, а також фінансові ресурси, що перебувають у розпорядженні населення.

Згідно з різними типами бюджетів, фінансові ресурси можуть бути розділені на наступні категорії:

1. фінансові ресурси Державного бюджету;
2. фінансові ресурси органів місцевого самоврядування;
3. бюджетні фінансові ресурси цільових фондів.

Фінансовий стан держави визначається рядом об'єктивних факторів, включаючи податкову політику, рівень підприємництва в країні, обсяги операцій з капіталом, а також податкові та неподаткові надходження. Міжбюджетні відносини також впливають на цей стан, оскільки вони регулюють обмін фінансовими ресурсами між різними рівнями влади в країні.

Отже, фінансові ресурси держави: «матеріальне вираження фінансових відносин, що виникають у суспільстві. Отже, фінансові ресурси держави – це фінансові відносини, що виникають між державою та суспільством в особі

фізичних і юридичних осіб з приводу формування, розподілу і використання фінансових ресурсів» [4].

Важливою економічною формою вираження даних економічних відносин є державний бюджет. За допомогою якого легітимна держава планує надходження та напрями витрат бюджетних грошових коштів : «Бюджет держави завжди є компромісом між основними соціально- економічними групами в країні. Це компроміс між загальнодержавними та приватними інтересами громадян стосовно оподаткування доходів і власності, між центром і регіонами щодо розподілу податків і субсидій, між інтересами окремих галузей і фірм стосовно державних замовлень» [27, 159].

Отже, державні фінансові ресурси включають у себе державні, регіональні та місцеві фінансові засоби, що базуються на державному, обласному та місцевому бюджетах.

Незважаючи на різноманітність бюджетів у системі, в країні застосовуються загальні правила щодо їх планування та виконання. Принцип єдності бюджетної системи, закріплений у Бюджетному кодексі України, передбачає, що бюджетна система України має одну правову базу, однакове регулювання бюджетних відносин, одну бюджетну класифікацію, а також однаковий порядок виконання бюджетів і ведення бухгалтерського обліку та звітності.

Ефективне впровадження бюджетної політики та управління фінансовими ресурсами становить ключовий аспект успішної реалізації урядової фінансової стратегії, що утворює передумови для стабільності економіки та держави в цілому. Керування бюджетними ресурсами вимагає системного підходу для комплексного задоволення різних секторів економіки відповідно до їхніх потреб та значення для національної економіки.

Органи казначейства відіграють ключову роль у процесі акумуляції бюджетних фінансових ресурсів. Їхня основна функція полягає в оперативному зарахуванні коштів до бюджету від платників. При цьому органи Державної казначейської служби виконують контролюючі функції, що включають

повернення помилково або надмірно зарахованих платежів до бюджету та розподіл доходів між різними бюджетами та фондами.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, податки, збори та інші надходження бюджету перераховуються безпосередньо на єдиний казначейський рахунок (ЄКР). Цей рахунок має складові частини у вигляді бюджетних рахунків для зарахування доходів. На ці рахунки перераховуються податкові та неподаткові надходження, інші доходи, а також трансферти, гранти та інші кошти, що надходять до бюджетів. Відкриття таких рахунків здійснюються органами казначейства відповідно до їх повноважень та законодавства.

Управління бюджетними коштами забезпечується інституційно-організаційною структурою, що складається з учасників бюджетного процесу. Ці учасники, як правило, є органами, установами та посадовими особами, які мають відповідні бюджетні повноваження. (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Інституційно-організаційне забезпечення управління бюджетними коштами

Структурні інституції, які регулюють бюджетний процес, складаються з

учасників бюджетного процесу, які мають повноваження в бюджетній сфері, які надаються їм відповідно до чинного законодавства. Ці інституції втрачають свою значущість без існування бюджету в державі. До них можна віднести Рахункову палату України, Комітет Верховної Ради України з питань бюджету, Державну казначейську службу України, Державну податкову службу України, Державну митну службу України, Державну аудиторську службу України та інші.

Структурні та інфраструктурні інституції, що здійснюють бюджетний процес, взаємодіють у межах встановлених інституційних рамок. У цьому контексті забезпечення бюджетного контролю на всіх етапах бюджетних відносин вимагає співробітництва між парламентським та урядовим контролем з урахуванням узгоджених дій з місцевими органами влади та спеціалізованими органами державного фінансового контролю. Одним з ключових завдань, яке слід вирішити, залишається чітке розмежування повноважень між органами законодавчої та виконавчої влади відповідно до їх функціональних обов'язків управління державою.

Державна казначейська служба України (ДКСУ) відноситься до органів, які здійснюють оперативне управління бюджетними коштами. Вона відіграє ключову роль у процесі казначейського обслуговування, що складається з ряду організаційних та розрахунково-касових операцій. Ці операції пов'язані з перерахуванням коштів для здійснення бюджетних видатків розпорядниками та одержувачами.

Органи ДКСУ виконують важливі функції контролю, зокрема перевіряють цільове спрямування платежів та правильність їх відображення. Це допомагає забезпечити ефективне та економне використання бюджетних коштів, а також дотримання законодавства та внутрішніх правил управління фінансами.

Так, витрати держави спрямовані на забезпечення виконання її функцій і завдань. Бюджетні видатки класифікуються за різними критеріями, такими як економічна, функціональна, відомча класифікації та інші. Ця класифікація допомагає краще організувати та контролювати розподіл бюджетних коштів і

забезпечити їх ефективне використання.

Органи казначейства здійснюють контроль за виконанням державних видатків відповідно до повноважень, наданих законодавством. Вони грають ключову роль у процесі казначейського обслуговування, забезпечуючи правильну та ефективну реалізацію бюджетних витрат.

1.2. Особливості управління фінансовими ресурсами в системі казначейства

Здійснений науковий і практичний аналіз управління фінансовими ресурсами, свідчить, що зокрема системою казначейства, займалися численні вчені як українські, так і зарубіжні. Роботи С. О. Булгакової, М. І. Огданського, Н. І. Сушка, В. І. Стояна та інших відображають теоретичні й прикладні аспекти функціонування казначейства.

Українські вчені, такі як Ю. В. Пасічник, П. Г. Петрашко, В. І. Стоян, О. О. Чечуліна, С. І. Юрій, досліджували ефективність єдиного казначейського рахунку та інші аспекти функціонування казначейства в умовах України. Зарубіжні вчені, такі як М. Альера, Е. Амантуров, О. Демидов, Т. ЖибераК. Сехінашвілі, також внесли свій внесок у розвиток наукового розуміння казначейства та його систем.

Не зважаючи на 29-річний досвід функціонування системи казначейства, наукові дискусії щодо визначень термінів "казначейство", "казначейська система" продовжуються, що свідчить про постійний розвиток та пошук оптимальних шляхів управління фінансовими ресурсами.

Так: С. О. Булгакова визначає: « казначейство, як урядову установу, яка керує державними коштами, державним майном, а проф. С. І. Юрій та В. І. Стоян вважають «казначейство» спеціальним фінансовим органом, що має єдину централізовану систему, створену за територіальним принципом, діяльність

якого спрямовується і координується КМУ через Міністра фінансів» [14, 25].

Визначення "казначейства" від А. Й. Іванського вказує на його самостійність як організаційної одиниці, яка має можливість розвивати власну кадрову, господарчу та інформаційно-технічну політику для розвитку казначейської системи. Це визначення підкреслює важливість самостійності та компетентності казначейства в управлінні фінансовими ресурсами.

Поняття "казначейська система", яке часто зустрічається поряд з "казначейством" та "системою казначейства", відображає роль казначейства як ключового учасника в системі електронних платежів. Визначення від О. Марченка вказує на те, що стабільність казначейської системи суттєво впливає на стабільність роботи системи електронних платежів в цілому, що відображає важливість ролі казначейства у фінансовому управлінні та забезпеченні ефективності платіжних систем. [12]

Різні підходи до визначення казначейства та його функцій відображають різноманітні аспекти цієї системи управління фінансовими ресурсами. В. І. Ракитський зосереджується на використанні сучасних методів менеджменту для підвищення ефективності управління казначейством, зокрема за допомогою економіко-математичного моделювання та інформаційних технологій.

У свою чергу, Р. Т. Макуцький досліджує практичні аспекти функціонування системи казначейства, поділяючи її на грошові та інформаційні потоки. Він аналізує казначейське обслуговування Державного бюджету з погляду управління грошовими потоками та документальними процесами. Такий підхід дозволяє розглядати систему казначейства як цілісну структуру, що функціонує з урахуванням узгоджених процесів та завдань, встановлених законодавством.

Обидва дослідники відображають важливість ефективного управління фінансовими ресурсами через систему казначейства та підкреслюють значення фінансового менеджменту у контексті забезпечення реалізації функцій фінансового управління та бюджетного контролю. Ці дослідження вказують на необхідність системного підходу до управління фінансовими ресурсами держави

та розвитку казначейської системи з урахуванням сучасних методів та практик управління.

Дослідниця О. О. Чечуліна акцентує увагу на важливості єдиного казначейського рахунку (ЄКР) як ключового елемента системи казначейства. Цей рахунок відіграє провідну роль у керуванні доходами та видатками бюджету, сприяючи забезпеченню їх ефективного та ефективного управління. Шляхом централізації коштів на ЄКР забезпечується контроль за фінансовими потоками та дотримання принципу збалансованості бюджету. [12]

Також вона визначає поняття «казначейська система виконання бюджету» як систему управління бюджетними коштами, які перебувають на рахунках органів казначейства. Основною метою цієї системи є забезпечення збалансованості державних витрат шляхом контролю та оптимізації використання бюджетних ресурсів. Такий підхід допомагає забезпечити ефективне управління фінансами держави та підвищити ефективність реалізації бюджетних програм і проектів.

У своїх дослідженнях вчений Ю. В. Пасічник звертає увагу на менеджмент фінансових ресурсів у системі казначейства, що відображає важливі аспекти управління грошовими потоками та фінансовими ресурсами держави. Це дозволяє розглядати казначейство як складну систему, управління якою потребує професійного підходу та застосування сучасних методів управління фінансами.

Н. І. Сушко зосереджується на розгляді повноважень казначейських органів у контексті бюджетного законодавства, моделі казначейського обслуговування державного бюджету та фінансового контролю. Його дослідження спрямовані на розкриття ролі та функцій казначейства в контексті бюджетного процесу та забезпечення ефективного використання державних фінансових ресурсів [12].

У свою чергу, більшість вчених досліджували різні аспекти економічного розвитку казначейства та його складових, але, як відзначається, недостатньо досліджено саму систему казначейства та її функціонування на сучасному етапі.

Продовження досліджень у цьому напрямі допоможе краще розуміти структуру та механізм роботи системи казначейства і сприятиме оптимізації управління фінансовими ресурсами держави.

Казначейське обслуговування бюджетних коштів відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління державними та місцевими бюджетами. ЄКР, як єдиний казначейський рахунок, створює умови для зосередження бюджетних коштів та здійснення розрахунків між різними сторонами, забезпечуючи при цьому максимальний рівень прозорості та контролю за фінансовими потоками. Така система сприяє ефективному використанню бюджетних ресурсів та уникненню можливості їхнього неправомірного використання.

Відповідно до Положення про ДКСУ, основні завдання казначейства включають:

Реалізацію державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів та коштів клієнтів відповідно до чинного законодавства.

Ведення бухгалтерського обліку виконання бюджетів.

Подання на розгляд Міністра фінансів України пропозицій з метою забезпечення формування державної політики у вказаних сферах.

Казначейське обслуговування бюджетних коштів: «розрахунково-касове обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, інших клієнтів відповідно до чинного законодавства; контроль за здійсненням бюджетних повноважень в процесі зарахування надходжень до бюджету, реєстрації взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів і здійсненні платежів за взятими зобов'язаннями; ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджетів із дотриманням «національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та інших нормативно-правових актів Міністерства фінансів України здійснення інших операцій із бюджетними коштами» .[18]

Розпорядники та одержувачі бюджетних коштів активно беруть участь у бюджетному процесі. З державного та місцевих бюджетів їм виділяють

асигнування для виконання програм і заходів, передбачених у бюджетах: «Розпорядники бюджетних коштів - це бюджетні установи в особі їх керівників, що уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань (довгострокових зобов'язань за енергосервісом та а рамках державно-приватного партнерства, середньострокових зобов'язань в сфері охорони здоров'я) та здійснення витрат бюджету» [8, 141].

Розпорядники бюджетних коштів поділяються на головних та розпорядників нижчого рівня залежно від обсягу наданих повноважень, ступеня підпорядкованості та відповідальності. Основне завдання органів ДКСУ полягає у сприянні реалізації бюджетної політики та ефективному управлінні коштами бюджетів. Це досягається через створення оптимальної системи оперативного управління бюджетами, своєчасні розрахунки за зобов'язаннями органів влади та розв'язання проблем короткострокової незбалансованості бюджетів.

Казначейство взаємодіє з іншими державними органами, допоміжними службами, органами місцевого самоврядування, профспілками, роботодавцями, об'єднаннями громадян, а також з підприємствами, установами, організаціями, іноземними державами та міжнародними організаціями в рамках встановленого законодавством порядку.

У процесі казначейського обслуговування бюджетів органи Казначейства України використовують різноманітні інструменти для чіткої регламентації процесів виконання бюджетів. Вони також забезпечують якісний фінансовий контроль за всіма грошовими потоками, включаючи доходи та видатки бюджетів. Усі проведені операції повноцінно відображаються у відповідних реєстрах синтетичного та аналітичного обліку.

Додатково, органи Казначейства забезпечують ліквідність єдиного казначейського рахунку за допомогою інструментів оперативного управління бюджетними коштами, включаючи розміщення тимчасово вільних бюджетних коштів на фінансовому ринку.

Органи Казначейства відіграють важливу роль у керуванні бюджетними коштами, бо є основним джерелом оперативної та достовірної інформації про

стан державних фінансів. Особливе значення має ДКСУ в контексті фінансово-бюджетної децентралізації, оскільки вони беруть активну участь у розподілі доходів між різними рівнями бюджетної системи, що сприяє забезпеченню нових можливостей та допомагає територіальним громадам у виконанні їх повноважень.

ДКСУ здійснює облік усіх доходів бюджетів та надає інформацію про їх обсяги, що дозволяє оперативно реагувати на потреби в фінансових ресурсах у регіонах та своєчасно спрямовувати відповідні обсяги фінансування за відповідними напрямками.

Отже, касове виконання бюджету охоплює ряд процедур, включаючи акумулювання бюджетних коштів, їх розподіл згідно з встановленими нормативами та призначеннями бюджету, а також касове супроводження грошових потоків бюджетних коштів до їх розпорядників або одержувачів. Зарахування податкових та інших надходжень на відповідні рахунки бухгалтерського обліку виконання бюджетів на всіх рівнях, у тому числі міжбюджетні розрахунки, ведення обліку, складання звітності щодо виконання бюджетів та інші функції свідчать про значущу роль ДКСУ в управлінні бюджетними коштами.

Дійсно, ефективне управління процесом казначейського обслуговування бюджетів є критичним для забезпечення стабільності державних фінансів.

Рисунок 1.2 можна узагальнити та доповнити, враховуючи наступні функції органів ДКСУ у процесі казначейського обслуговування бюджетних коштів та коштів клієнтів:

- 1) забезпечення приймання, нагромадження та розподілу бюджетних коштів відповідно до бюджетних призначень.
- 2) організація ефективної системи обліку та контролю за рухом бюджетних коштів.
- 3) здійснення розрахунків з платниками податків та інших платежів відповідно до їх зобов'язань перед бюджетом.
- 4) проведення аналізу та прогнозування фінансових потоків для

забезпечення ліквідності бюджету.

5) забезпечення транспарентності та надійності фінансових операцій шляхом дотримання встановлених правил та стандартів.

6) здійснення співпраці з іншими державними органами, фінансовими установами та міжнародними організаціями для оптимізації управління фінансовими ресурсами.

7) постійне оновлення та вдосконалення процесів казначейського обслуговування для досягнення оптимальної ефективності та результативності.

Ця узагальнена і доповнена версія допоможе краще розуміти роль та функції органів ДКСУ в управлінні бюджетними фінансами.

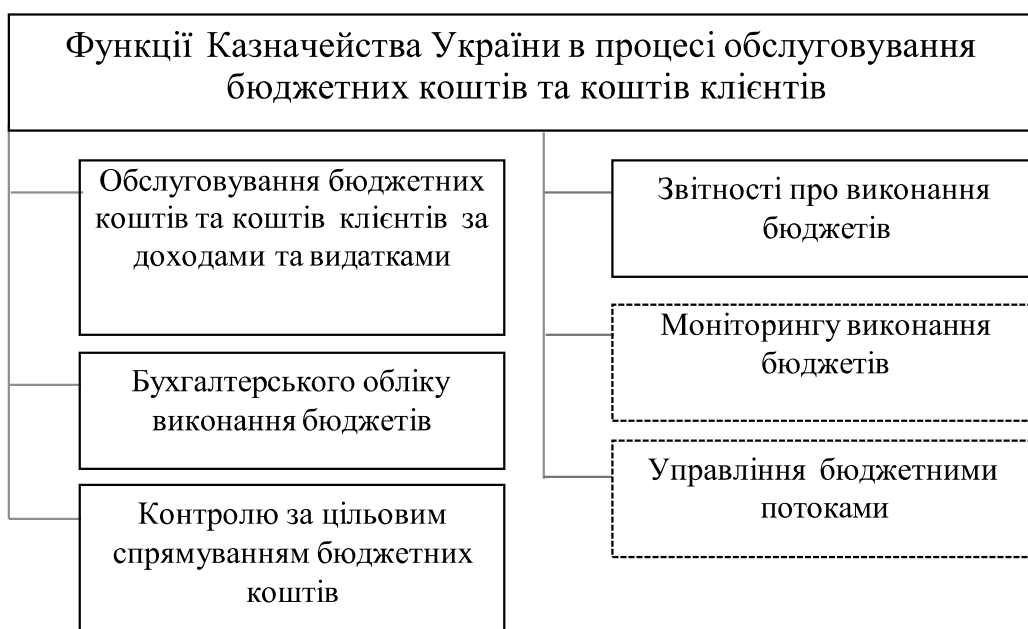

Рис. 1.2 Функції казначейства в процесі касового обслуговування бюджетних коштів та коштів клієнтів

Так, органи ДКСУ грають важливу роль у забезпеченні ефективного управління бюджетними коштами, сприяючи організації своєчасного та якісного казначейського обслуговування. Вони забезпечують дотримання чинного законодавства, координацію розрахунків, складання і виконання кошторисів, контроль за цільовим використанням коштів та веденням бухгалтерського обліку. Це дозволяє забезпечити ефективний контроль за надходженням і використанням бюджетних коштів, зменшує ризики порушень та забезпечує законність та прозорість бюджетних операцій.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ КАЗНАЧЕЙСТВА

2.1. Аналіз касового виконання Державного бюджету України

Казначейство має досить складну організаційну структуру, що включає в себе діючий головний апарат Казначейства та 654 територіальних органи, зокрема головні управління Казначейства в різних регіонах. Проте, через тимчасову окупацію російською федерацією деяких територій у Донецькій, Запорізькій, Луганській, Херсонській областях та Автономній Республіці Крим, частину територіальних органів не працює з 2014 року. На сьогоднішній день з 591 територіального органу Казначейства, що функціонували на початку 2024 року, 54 територіальних органа знаходяться на тимчасово окупованих територіях: «посадові особи 26 територіальних органів Казначейства переміщені для виконання функцій на території, що підконтрольні українській владі; 28 територіальних органів Казначейства не виконують функцій у штатному режимі (повноваження щодо казначейського обслуговування передано іншим територіальним органам Казначейства)» [8, 141].

На кінець 2022 року кількість розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, які були включені до Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів (далі – Єдиний реєстр.табл.2.1.), склала 67,2 тисячі установ та організацій. З них: 10,6 тисяч установ та організацій відносяться до державного бюджету, 56,6 тисяч установ та організацій відносяться до місцевих бюджетів.

Якщо порівнювати дані з 2021 роком кількість установ та організацій, зареєстрованих в органах Казначейства, зменшилась на 3,1 тисячі. Зменшення відбулося наступним чином: кількість установ та організацій державного

бюджету зменшилась на 0,9 тисячі, кількість установ та організацій місцевих бюджетів зменшилась на 2,2 тисячі.

У Єдиному реєстрі за місцем обслуговування органів Казначейства найбільша кількість установ та організацій зареєстрована у наступних областях:

Донецька область – 5 526 установ та організацій, що складає 8,2% від загальної кількості;

Дніпропетровська область – 4 431 установа та організація, або 6,6%;

Львівська область – 4 037 установ та організацій, або 6,0%.

В реєстрі юридичних осіб, який обслуговує органи Казначейства, зафіксовано мінімальну кількість установ та організацій у регіонах, вказаних нижче: Чернівецька область – 940 установ та організацій, що становить 1,4% від загальної кількості; Тернопільська область – 1 269 установ та організацій, або 1,9%; Чернігівська область – 1 274 установи та організації, або 1,9%.

На 1 січня 2023 року кількість розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, які були включені до Єдиного реєстру розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, складала 67,2 тис. установ і організацій. З цього числа: 10,6 тис. установ та організацій були за державним бюджетом; 56,6 тис. установ та організацій були за місцевими бюджетами.

У порівнянні з 2021 роком загальна кількість установ та організацій, зареєстрованих у ДКСУ, зменшилась на 3,1 тис., в тому числі: кількість установ та організацій за державним бюджетом зменшилась на 0,9 тис.; кількість установ та організацій за місцевими бюджетами зменшилась на 2,2 тис.

У 2022 році до мережі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів було включено 39,7 тис. установ та організацій, з них: 9,3 тис. за державним бюджетом; 30,4 тис. за місцевими бюджетами.

На 1 січня 2024 року кількість розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, складала 64,4 тис. установ і організацій. З цього числа: 10,2 тис. установ та організацій були за державним бюджетом; 54,2 тис. установ та організацій були за місцевими бюджетами.

Таблиця 2.1

Динаміка мережі розпорядників та одержувачів коштів
державного та місцевих бюджетів в 2021-2023 роках

Роки	Кількість установ (організацій)						
	Державний бюджет	у тому числі		Місцеві бюджети	у тому числі		Разом
		розпорядники	одержувачі		розпорядники	одержувачі	
2021	11561	10415	1146	58762	36715	22047	70323
2022	10614	9459	1155	56 577	34623	21954	67191
Різниця (2022-2021)	-947	-956	9	-2 185	-2092	-93	-3132
2023	10204	9161	1043	54232	33963	20269	64436
Різниця (2023-2022)	-410	-298	-112	-2345	-660	-1685	-2755

Майже в усіх областях України спостерігається зменшення кількості розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, які включені до мережі головних розпорядників, через скорочення бюджетних асигнувань на виконання бюджетних програм у зв'язку з воєнним станом. Найбільше зменшення спостерігається в Донецькій, Львівській та Запорізькій областях.

У 2023 році органи ДКСУ забезпечили відкриття та обслуговування 683613 рахунків для зарахування податків, зборів та платежів до державного і місцевих бюджетів. Порівняно з 2022 роком кількість рахунків для зарахування податків, зборів та платежів до державного та місцевих бюджетів зменшилась на 37994 рахунки або 5,6%. Зменшення кількості дохідних рахунків у 2020 році є наслідком змін в адміністративно-територіальному устрої населених пунктів України, пов'язаних із проведенням реформи децентралізації. У 2022 році органи Казначейства забезпечили відкриття та обслуговування 721 тисячі 607 рахунків для зарахування податків, зборів та платежів до державного і місцевих бюджетів. Порівняно з 2021 роком їх кількість зросла на 123 тисячі 849 рахунків. Збільшення кількості дохідних рахунків було забезпечено шляхом внесення змін

до класифікації доходів бюджету, яка була доповнена 56 кодами. (рисунок 2.1).

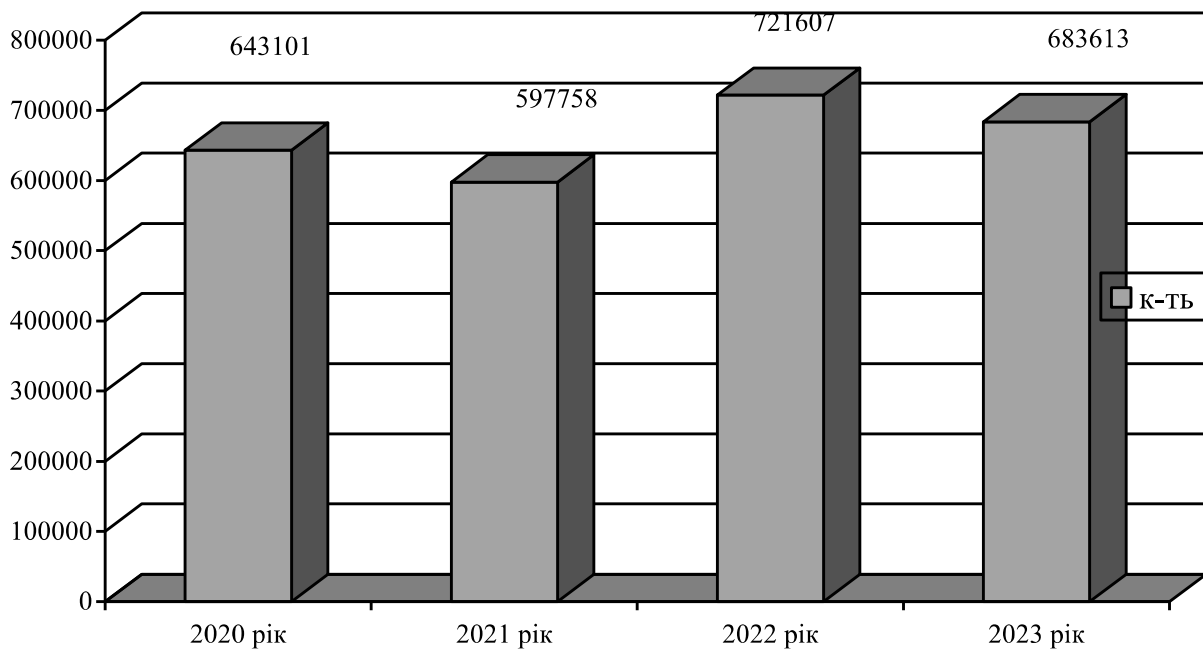

Рис. 2.1. Динаміка рахунків відкритих в ДКСУ для зарахування податків, зборів, платежів

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України суттєво підірвало стабільність національної економіки, що відразу ж відобразилося на виконанні бюджетів на всіх рівнях. З метою забезпечення безперервного функціонування держави та забезпечення безпеки було прийнято всі необхідні заходи, включаючи переорієнтацію бюджетів України на потреби військових та оборонних цілей, а також реалізацію захищених соціальних видатків. Варто відзначити, що у зв'язку з цим зростають витрати державного та місцевих бюджетів під тиском витрат на військові та соціальні потреби, що відображається у збільшенні обсягу бюджетного дефіциту.

Виконання Державного бюджету України в 2020-2022 роках наведено в таблиці 2.2.

У дві тисячі двадцять другого році до державного бюджету, який включає загальний та спеціальний фонди, надійшло 1,787.4 мільярда гривень доходів. Ця сума становила 135,0 відсотків від річних планових показників. Порівняно з роком дві тисячі двадцять один, надійшло на +490,5 мільярда гривень більше, або на 37,8 відсотків.